

Mentora

Svenska Studiecentralens nyhetstidning 4/2005

Drama
& bildning

Drama & bildning

Ett infall till improvisation; ord, gester, mimik. Att plötsligt bli en fluga i taket, och se sig själv utanför sin roll. Att byta perspektiv mitt i en diskussion, en mening som bryts i ett prisma av nya synvinklar. Att göra ett hopp ut i det stora okända, öppna ögonen i icke-vetandets moln, och kraschlanda innan sinnena hunnit landa. Trotsa de färdiga replikerna, de inövade koderna, förlora sig för att finna sig.

Livet bjuder på sin egen inneboende dramaturgi. Fast vi än försöker dressera och korrigera, under ett livslångt projekt, vara politiskt korrekta i alla lägen, städa fram en polerad fasad – så finns det ändå där, dramat.

Dramat behöver nödvändigtvis ingen särskild scen; scenen är det golv eller den mark du står på nu. Kanske just därför är dramat liktydigt med skoskav, det irriterar men lockar fram en kroppskänsla, en närvaro.

All konst med sinne för drama försöker finna identifikationspunkter i en känsla, en närvaro. Därför går vi på teater. Vi finlandssvenskar är teaterberusade, mönstret lärs redan i skolan och genom kulturinstitutionerna. Därför går vi på bio, för att uppleva bildning i dubbel bemärkelse. Därför är vi själva skapande.

Dramat hör intimt ihop med lärande, dock inte enbart med det schemalagda, formella lärandet. Dramapedagogen Ellinor Silius-Ahonen, som inledde på den pedagogiska tankesmedjan Pedagoger Mötas i oktober*, skriver i sin tankeväckande artikel:

”I drama arbetar man med förmågan att bibehålla fantasin som resurs och inspirerar till att improvisera. Verksamheten i skolan är särskilt betydelsefull för den når alla. Fritids- och hobbyverksamhet har också stor relevans. Då tänker jag inte enbart på dramaklubbar för barn och unga utan på alla skapande möjligheter som folkbildningen erbjuder.”

I dagens strömlinjeformade syn på lärande och utbildning behöver varje människa, oavsett ålder, dolda eller synliga talanger, social bakgrund etc. en förnyad kontakt till Dramat med stort D. Det finns där du står. Ta vara på följande replik, gest, min – och gör ett infall till improvisation...

Björn Wallén

*) Läs mer om Pedagoger Mötas, som arrangeras av Arcada, Pedagogiska institutionen vid Helsingfors universitet och Svenska studiecen-
tralen: www.pedagoger.nu

MENTORA

Svenska studiecensalens
nyhetstidning
5 årgången 2005
Utkommer med 4 nummer årligen

Svenska studiecensalen, centralkansliet
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70
Fax: 09-680 24 25
E-post: kansliet@ssc.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjorn.wallén@ssc.fi

Christina Lång
utbildningssekreterare (Nyland)
christina@ssc.fi

Frida Westerback
projektledare
De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@ssc.fi

Sheila Liljeberg-Elgert
redaktionssekreterare
sheila.liljeberg@kolumbus.fi
mentora@ssc.fi

Pia Pettersson
layout, illustrationer
pia.pettersson@kolumbus.fi

Kim Österman
informatör, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Anna-Karin Öhman
studiesekreterare
Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 18
E-post: ssc-vasa@ssc.fi

Beatrice Östman
studiesekreterare (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: ssc-abo@ssc.fi

Material kan skickas till red.sekr. helst per
e-post till adressen mentora@ssc.fi eller till
Mentora, Nylandsgatan 17 B,
00120 Helsingfors. Redaktionen
förbehåller sig rätten att redigera
insänt material.

Omslagsfoto: Jukka Mykkänen

- 2 **Drama & bildning**
- 4 **I relationen föds människan**
Tine Sylvest reder ut begreppen inom psykodrama
- 6 **Teater föds ur kreativt kaos**
Ett missförstånd förde Mikaela Hasán till DuvTeatern
- 8 **Heidi Nyman - mångsidig amatörteateraktivist**
är i farten i farsen Fruas på vift på Fallåker
- 10 **Ett "paraply" för nordisk amatörteater**
- 11 **Film på finlandssvenska**
- 12 **Sjukhusclowner - en ljuspunkt för sjuka barn**
Skratt, skoj och spex ger ett lyft i en tung vardag
- 14 **Unik ungdomsteater i Järsö uf**
Christa Åberg är en eldig själ
- 16 **Dramapedagogik och autentiskt lärande**
Pippi Långstrump och Muminmamman är insoiratörer
- 19 **Konstkompaniet**
Kreativa kurser i kulturcentret G18
- 20 **SSC-nytt**

“Det vi kallar liv karaktäriseras av anpassning till skiftande omgivningar. Eftersom vi är beroende av både psykisk och fysisk näring utifrån, är det nödvändigt att upprätthålla kontakt med världen. Det är centralt för vår överlevnad och vårt välbefinnande att vi kan orientera oss i denna kontakt, så att våra handlingar blir relevanta i förhållande till våra behov.”

Hanne Hostrup, 1999

I relationen föds människan

Att välja ut en yrkestitel åt Tine Sylvest är inte lätt. Det finns nämligen ganska många att välja på. Förutom att hon är psykoterapeut MPF så kan hon också titulera sig konstterapeut. Därtill kommer arbetshandledare, drama- och sånglärare, skådespelerska och programledare. Och så sångerska.

Dansködd är hon, men bosatt i svenska Österbotten sedan mer eller mindre femton år. De senaste tio åren har hon varit privatpraktiserande och några av de arbetsmetoder hon använder sig av är samtalsterapi, medvetenhetsträning och drömarbete. Men också fantasiresor, psykodrama, bildterapi och röst användning finns i hennes register.

Konstterapi som verktygslåda

- Metaforen får bli att konstterapi är en verktygslåda, medan de olika konstnärliga uttrycksmedlen, som till exempel; sång, dans, drama, skulptur eller skrivande, är verktygen. Konstterapi är på inget som helst sätt resultatriktat, vilket traditionellt konstutövande vanligtvis är. Här är det processen som är det viktiga. Det är fullständigt oviktigt vilket redskap man använder inom konstterapi, säger Tine. Vissa av dem råkar bara vara mer effektiva.

- Nyckelordet inom psykodrama är medvetenhet, säger hon. En grundläggande tanke är att människan är vad hon är och att ingen vare sig kan eller bör förändra hennes innersta väsen. Det som däremot kan förändras ifall personen själv så önskar, är sättet att uppleva och hantera olika situationer, men också sättet att leva på och uttrycka sig.

Känsloutlevelse i en strukturerad situation

Psykodrama är rollspel. Psykodrama är känsloutlevelse i en strukturerad situation. Och psykodrama har som målsättning att deltagarna skall förstå sin egen situation och därmed övervinna personliga problem. Det är helt enkelt en metod att hitta nya sätt att lösa problem och konflikter på, tack vare en ökad medvetenhet om de egna möjligheterna att smidigare hantera den verklighet man befinner sig i.

En annan grundläggande tanke bakom psykodrama är att människans psykiska hälsa och förmåga till kreativi-

tet baseras på hennes relationer till andra personer. Med hjälp av psykodrama, och även andra av de konstterapeutiska arbetsmetoderna, kan man undersöka och eventuellt bearbeta olika psykologiska processer och beteendemönster. Deltagarna inspireras till att stärka kontakten med sin egen kreativitet, för ofta är det just kreativiteten som är källa och upprinnelse till livsglädje och energi.

Bearbetning av förträngd sorg

- Varje deltagare arbetar utifrån sina egna behov och önskemål, förklarar Tine. I en psykodramaprocess kan nya eller gamla problem tas upp. Man kan hitta eventuella blockerade impulser och förhållningssätt och bearbeta dem. Det finns också möjlighet att ta itu med glömd och förträngd sorg, likväl som med ångest eller ilska. Syftet är att helt befria sig från gamla rädslor och förstelnade mönster, eller att åtminstone lära sig att leva med dem på ett mer ändamålsenligt sätt.

Tre faser

Ett planlagt psykodrama kan indelas i tre faser och terapeutens roll är att fungera som samordnare. Ett slags regissör som ansvarar för att det blir en terapeutisk situation av det hela. Först samtalar man i grupp. Under samtalsgång utkristalliserar ett problem som man kan arbeta med. Därefter registrerar huvudpersonen - den person som tagit upp problemet - psykodramat i samspel med terapeuten och situationen spelas upp.

Huvudpersonen förkroppsligar själv olika roller. Genom att byta roll med de andra parterna får denne möjlighet att uppleva situationen sedd ur flera olika vinklar. Psykodramats olika tekniker gör det möjligt för personen att se sina inre bilder utifrån i och med att de gestaltas av andra deltagare.

Foto: Cia Hemming

Slutligen återgår man till gruppen för att diskutera och bearbeta det som dramatiserats. På så vis skapas en möjlighet till reflektion och eventuell insikt.

Individualterapi i grupp

Tine jobbar vanligtvis i grupper om cirka åtta personer. Hon kallar det individualterapi i grupp och berättar att grupperna är slutna. Alla som deltar har tystnadsplikt. Deltagarna intervjuas på förhand för ömsesidig information. Endast på så vis kan en bedömning göras för att ta reda på ifall terapiformen är lämplig för ifrågavarande person.

Terapeuten bör ha en filosofisk grundprincip och en medveten riktning med sitt arbete, säger Tine. Ett teoretisk förhållningssätt samt klinisk kunnsighet och kompetens är av yttersta vikt, eftersom det stoff som kan komma upp till ytan under en psykodramaprocess är sprängladdat. Därtill är det också viktigt med klara regler angående etik och moral.

- Alla människor är fenomenala på att spela psykodrama. Det är lätt att be en klient teckna, dramatisera, sjunga och så vidare, menar hon. Det är också mycket tillfredsställande att konstatera hur snabbt och precist som psykiskt material kommer till uttryck.

Varsamhet behövs

För att de problem och hinder som kommer i dagen under själva processen överhuvudtaget skall kunna ändras eller eli-

mineras, så måste man gå mycket långsamt och varsamt till väga, påpekar Tine. Både terapeut och klient bör vara uppmärksamma på vilka "psykiska omkostnader" och konsekvenser det kan få för klienten att helt eliminera dem.

I praktiken betyder det att om en klient ledsagas till att alltför snabbt ändra eller eliminera sådana beteenden så finns det stor risk att han eller hon blir ångestladdad. Det som hade som ursprungligt syfte att fungera som hjälp och katalysator för att avlägsna hinder och blockeringar kan istället enbart bidra till att klienten upplever sig som skyddslös och utan förankring mitt emellan två olika beteendemönster: det gamla som han förkastat och det nya som han ännu inte vågar lita på eller leva efter.

Den danska psykologen och gestaltterapeuten Hanne Hostrup skriver i en av sina böcker att ifall terapeuten inte har kapacitet att bearbeta det psykiska material som kommer upp till ytan, så kan konstterapi mest liknas vid en ytlig happening. En tom teknik som i bästa fall fungerar som underhållning. I värsta fall vållar den klienten stora skador på ett både snabbt och effektivt sätt.

- Psykodrama fungerar bra när det används på rätt sätt, säger Tine och betonar ännu en gång vikten av terapeutens kliniska erfarenhet och kompetens, men också att de arbetsmetoder som används bör ha en fast förankring i allmänt känd psykoterapeutisk teori.

Cia Hemming

Skribenten är frilansjournalist och bosatt i Vasa.

Teater

föds ur kreativt kaos

Det säger Mikaela Hasán, som har byggt upp Duv-teatern inom föreningen De utvecklingsstördas väl i Mellersta Nyland och skapat nya arbetssätt utgående från deltagarnas fantasi, improvisation och associationer.

Mikaela Hasán fick sin skådespelarutbildning i Paris, där hon studerade fysisk teater.

Tillsammans med en annan ung kvinnlig skådespelare grundade hon Flipp-teatern som satte upp sin första föreställning 1995. Det var ett intressant projekt, där skådespelarna gjorde allting själva; skrev, regisserade och spelade. Pjäsen översattes till spanska och deltog i en teaterfestival i Nicaragua.

Efter det har Mikaela arbetat med bl.a. Sirius-teatern, Unga Teatern och improvisationsteatern Stjärnfall. Sedan 1996 arbetar hon med teaterverksamhet inom föreningen De utvecklingsstördas väl i Mellersta Nyland. Där har hon byggt upp DuvTeatern.

Missförstånd blev DuvTeatern

- Det var ett litet missförstånd som förde mig till DUV, berättar Mikaela. En vän i Norge hade i medlet på 1990-talet gjort teater med handikappade. Det lät intressant så jag ringde till DUV i Mellersta Nyland och erbjöd mig att hålla en teaterworkshop. Jag hade aldrig träffat utvecklingsstörda förut. Först i efterskott förstod jag att min vän hade jobbat med fysiskt handikappade, inte med personer med utvecklingsstörning.

Mikaela gillar grupparbete som så småningom leder till en teaterföreställning. Det får gärna vara kaotiskt ibland, för i kaoset finns ofta en massa kreativitet. Sedan gäller det att organisera kreativite-

ten till en helhet där alla medverkande har tydliga ramar. Hennes arbetssätt har passat utmärkt för DUV-gänget.

Lek, fantasi och improvisation

Den första teaterworkshopen höll Mikaela för en handfull deltagare, som aldrig tidigare spelat teater. Tillsammans lekte de, improviserade och lärde känna varandra. Genom att ta till vara deltagarnas fantasier och idéer började de skapa egna berättelser.

- Den första stora utmaningen var att hitta ett gemensamt arbetssätt som kunde frigöra deltagarnas fantasi. Alla har ju olika sätt att uttrycka sig, en del har inte ett verbalt språk, medan de flesta har ett rikt kroppsspråk, säger Mikaela. Det är viktigt att veta vilka skådespelarnas lustar och intressen är. För oss ledare gäller det att lyssna, respektera och ta vara på olika infall och tankar. Skådespelarna får komma med idéer som blir tagna på allvar. Utgående från dem jobbar vi sedan vidare tillsammans.

Fri tolkning av klassiker

Mikaela poängterar att DuvTeaterns verksamhet handlar om teater, inte terapi. DuvTeatern har under åren valt att göra egna versioner av stora klassiker.

I Romeo och Julia utgick man från Shakespears grundberättelse. Efter att Mikaela berättat vad pjäsen handlade om började skådespelarna improvisera och associera kring pjäsens händelser. I

improvisationerna föddes helt nya, överraskande saker. Till exempel blev Romeo i DuvTeaterns version en vampyr medan Julia tillhörde en häxfamilj. Men trots att gruppen fritt tolkade Shakespeares text var det ändå tydligt för publiken vilken pjäs det var fråga om.

Hamlet visade sig vara mera komplicerad. Där var det nödvändigt att för enkla vissa frågor. I grundberättelsen finns en hel del abstrakta saker som är viktiga för handlingen men som gruppen valde att göra mera konkreta. På det sättet föddes till exempel rollen som polis, en roll som inte finns i Shakespeares originaltext. Polisen fick uppgiften att lösa mysteriet med mordet på Hamlets far och till slut arresterar mördaren Claudius, Hamlets farbror.

Teamarbete och äkta möten

De stora klassikerna är tacksamma att arbeta med. De är förutom de fungerande intrigerna fulla av starka allmänmänskliga känslor. En del av känslorna kan vara svåra för skådespelarna att ta till sig och gå in i, speciellt de negativa. Till exempel kan det vara skrämmande för en del av skådespelarna att gestalta sorg och död på scenen.

- En del fascinerar, ser det dramatiska och går in i känslorna med själ och hjärta medan andra blir rädda och sluter sig, säger Mikaela. Ibland känner jag mig väldigt psykologisk, eftersom jag inte alltid ser var skådespelarnas

Foto: Stefan Bremer

Drömdansen

Vi som jobbar med DuvTeatern måste bli känsliga för var skådespelarnas gränser går, men också att lära skådespelarna att se skillnad på teater och verklighet.

rädslor sitter. Vi som jobbar med DuvTeatern måste bli känsliga för var skådespelarnas gränser går, men också att lära skådespelarna att se skillnad på teater och verklighet.

Att växa genom rollerna

För ledarna har det varit intressant att se skådespelarnas utveckling och hur de vuxit genom sina roller och i mötet med publiken. Skådespelarna har under åren börjat njuta av publikens uppskattning och blivit alltmer medvetna om hur de ska få publiken med på noterna. De har blivit medvetna på ett bra sätt, mera proffsiga. Repliker såsom ”tänk om jag skulle göra så här i stället” har blivit vanliga.

Gruppen består nu av ett tiotal personer. Genom åren har det kommit in flera assistenter som också fungerar som

stödsådespelare. Idag har man engagerat en danspedagog som arbetar med det fysiska uttrycket. En assistent finns bakom scenen och ser till att klädbyten fungerar och hjälper skådespelarna att komma in på scenen i rätt tid. Alla är involverade redan i planeringsarbetet.

Vita skuggor

Vita skuggor är DuvTeaterns version av Tjechovs Tre systrar. Den hade premiär i Helsingfors 2003 och spelades där fyra gånger. Efter ett års paus och litet bearbetning sattes pjäsen upp på nytt och gästspelade på Wasa Teaters stora scen. Den stora salen med ca 300 platser var så gott som fullsatt. Publiken var blandad, handikappade och deras anhöriga satt tillsammans med icke-handikappade - ett fint exempel på fördomsfrihet och grogrund för integrering.

I maj 2005 spelades Vita skuggor också två gånger på Teater Pero i Stockholm. Samtidigt visades både **Stefan Bremers** fotografier från föreställningen och **Ulrika Bengts** dokumentärfilm om DuvTeatern på Finlandsinstitutet. Samtliga DuvTeaterns produktioner har blivit inbjudna till och spelat på Hangö Teaterdagar.

Möten motarbetar fördomar

En av DuvTeaterns grundidéer är att skapa möten mellan handikappade och icke-handikappade för att motarbeta fördomar. Mikaela anser att publikreaktionerna är viktiga och mycket intressanta och att det i framtiden borde finnas möjlighet att utveckla publikkontakten.

Att få sitta i publiken är ett rent nöje. Spelglädjen kan man inte ta miste på.

Christina Lång

Foto: Maira Gripenwaldt/Rune Lundström.

Heidi Nyman i Oskulden från Esbo på Fallåker.

Heidi Nyman

– mångsidig amatörteateraktivist

Heidi Nyman har varit aktiv inom amatörteatern sedan 1982, då hon för första gången stod på scenen på Fallåker i Esbo. Där medverkade hon sedan i många pjäser, tills hon och hennes familj flyttade till Sjundeå. Just nu är hon aktuell i en av huvudrollerna i farsen "Fruar på vift" på Fallåker.

I hemkommunen Sjundeå är Heidi flitigt sysselsatt inom teaterverksamheten för barn och unga från 7–20 år. Hon håller också, för sjätte året i följd, en teaterkurs för gymnasieelever i Virkby, där hon fungerar som regissör och "dragare" för gymnasietvåorna, som har premiär för sin pjäs på julfesten.

Förra året skrev hon också vuxenpjäsen Showtime, en musikbetonad kabaré där det "gamla gänget" från Västra Sjundeå UF uppträdde. Heidi skrev storyn, efter att ha bläddrat i sånghäften med 100-tals olika låtar. Sedan byggde hon upp pjäsen, sam-

lade ihop skådespelarna och ordnade med orkester. Det var kanske inte helt oväntat att Showtime gjorde succé...

Heidi har varit regissör också i Evit-skogrevyn i Kyrkslätt – i Blamamé år 2003 skrev **Eimer Wasström** texten och Heidi regisserade.

Infall som gav mersmak

I Västra Sjundeå UF:s teaterföreställningar på Västanlid i Sjundeå har Heidi varit med sedan 1987, i Teaterbåten, Annie Mästerskytten, Oklahoma, Stockflottarna och Guys and Dolls m.m.

– Teatern var ett av mina många infall – min son var liten och jag ville göra något "eget", säger Heidi. Jag har alltid tyckt om att uppträda. Jag tog kontakt med Falle-gänget och frågade om jag fick vara med – sedan har teaterhungern växt längs vägen.

– Jag vill också ge möjlighet åt folk att spela teater, oberoende om de har gjort det tidigare eller inte. När jag har jobbat med teater i skolan har det ofta hänt att lärarna frågat hur jag fått en del elever att våga tala på scenen – för "han eller hon säger ju ingenting". Det gäller att vara positiv, att uppmuntra, säga att det är klart att du kan!

– Om amatörteatern är väl uppföljd och har vuxit och utvecklats under ledning av bra regissörer, kan den ha mer att ge än yrkestheater.

Världen runt med "Route 44"

Det senaste infallet Heidi Nyman fått är att resa runt världen – hon är en av dem som handplockats för det nya TV-programmet "Route 44".

– TV lockar ju de flesta. Det är stimulerande att göra något extra, resa och pröva sina gränser. Jag såg att man sökte medverkande, skickade in min ansökan och kom med. Nu har jag rest i elva läder på fem kontinenter i sju veckor i ett kör, avslöjar Heidi – men hur det gick får hon inte tala om, det får vise i TV.

Viktigt att vara sig själv

– Teatererfarenheten har också här varit en fördel – är man van vid att stå på scenen behöver man inte fundera på hur man ser ut framför kameran. Du är den du är och regisserar dig själv. Man vinner alltid på att vara sig själv, säger Heidi.

"Route 44" går ut på att två tävlande lag mitt i vimlet i ett främmande land med hjälp av olika ledtrådar ska leta fram en finländare som bor där. Här behövs klu-righet, kvicktänkheter och kunskap, men också snabbhet. Det lag som först hittar finländaren vinner.

– I Mexico City med sina 20 miljoner invånare var det nog litet annat än hos oss i lilla Finland, säger Heidi. Bara 1 procent av invånarna talar engelska – det var en överraskning för dem som trott att man klarar sig på engelska överallt. Har man inget gemensamt språk blir kroppsspråket viktigt, det är lättare för den som spelat teater.

Att kunna skratta åt sig själv...

– I sådana situationer är det också viktigt att kunna skratta åt sig själv. När man efteråt ser tävlingen i TV och hör allt tokigt man sagt, då skrattar man så att tårarna rinner. Det är bra att kunna skratta åt sina misstag i stället för att deppa i veckor efteråt för att man gjort något galet, skrattar Heidi.

Heidi var med sina nyss fyllda 50 år näställdst i tävlingen, den yngsta var 18 år. Hon konstaterar att hon hade fördel av sin vana att jobba med folk i alla åldrar.

... och klara svåra situationer

– Vissa saker var de unga jättebra på. Det gäller att ge utrymme åt dem, lotsa dem igenom och ändå vägleda dem på ett fin-känsligt sätt. Ungdomar har ofta starka åsikter och kan vara negativt inställda: "Du vet ingenting när du är så gammal". Men är man lite äldre är det också lättare att klara av bakslagen i tävlingen. Visst känns det "rojsigt" när det går dåligt, men det hände ju ändå så mycket annat roligt under tävlingsetapperna. Teatern ger färdighet att också möta svåra situationer. Jag kunde också vara ett stöd för de yngre i situationer som väckte rädsla. Då gällde det att hålla sin egen rädsla i schack för att kunna uppmuntra andra.

Skillnad mellan finskt och svenskt?

Heidi Nyman är den enda finlandssvenska deltagaren i Route 44, även om hon egentligen kommer från en finsk familj, och har gått i skola på finska. Men i dag är hennes hemspråk svenska och hon har alltid spelat teater på svenska. Hon konstaterar att det finns en viss kultur-skillnad mellan svenskt och finskt.

– Numera är jag mer finlandssvensk, jag är utåtriktad och börjar genast prata med folk, finnar är ofta mer avvaktande. Jag har också blivit tillfrågad om jag skulle göra teater på finska i Sjundeå, men jag har tvekat. På finska spelar man ofta allvarliga pjäser – men jag tycker att amatörteater inte ska vara sådan att när man går hem tänker man: Hjälp, vad har jag sett på egentligen? Allvarliga pjäser passar inte alltid för amatörer, åtminstone inte i början. Då går det lätt så att man bara går in på scenen, säger sina repliker och går ut igen.

Fruar i farten i fars på Fallåker

I det civila jobbar Heidi som "inhoppare" inom den svenska dagvården i Sjundeå. Hon är också sjukhusdown. Teaterscenen på Fallåker har hon inte lämnat – just nu är hon aktuell i en av huvudrollerna i farsen "Fruar på vift". Då intervjun gjordes var det bara några dagar kvar till premiären.

– "Fruar på vift" är en översättning av "Pariisin kukko" som spelats på Stadsteatern i Helsingfors. Att det är en fars är nytt för Fallåker. Det är intressant att publiken har lärt sig att Fallåker och musik hör ihop – men det finns väldigt lite musik i just den här pjäsen. Det kräver mer av skådespelarna – regissören **Boysi Österlund** har poängterat att man verkligen måste kunna sina repliker. Bli ett ord borta kan allt falla platt till marken. Ibland är det tröttsamt att ta om, men det är en bra skola och en utmaning för oss alla. Vi måste vara allvarliga på scenen – publiken ska skratta, men vi måste behärska oss och inte spela över.

Hårda bud

– Åldersskillnaderna mellan skådespelare och rollperson kan vara enorma – vi har 40-åringar som ska spela 17-åringar. Det är hårda bud, övningar varje dag och långa kvällar. Vi kommer att ha föreställningar på veckosluten från mitten av november ända in i april, berättar Heidi

– Fallegänget består av en kärntrupp med nya inslag som varierar från år till år. Vissa hålls kvar, konstaterar Heidi, t.ex. eldsjälarna **Jalle** och **Inger Åkerlund** har varit med ända sedan starten.

Amatörens frihet

På frågan om det finns skillnader mellan amatör- och proffsteater svarar Heidi:

– Om amatörteatern är väl uppföljd och har utvecklats under ledning av bra regissörer, så att den inte stampat på stället, kan den t.o.m. ha mer att ge än yrkestheater. Amatörerna är helhjärtat med, fastän de inte får lön. Det som ger lön för mödan är det egna välbefinnandet, att det känns bra att stå på scenen. Attityden till teatern kan vara en annan hos amatörer. Men en del yrkesskådespelare spelar också i amatörsammanhang och tar det på fullt allvar. Man är inte så bunden som amatör – som anställd måste man godkänna teaterns linje och ställa upp t.ex. på att springa naken på scenen.

Sheila Liljeborg-Elgert

Ett ”paraply” för nordisk amatörteater

Nordiskt amatörteaterråd NAR, är som namnet säger en organisation som samlar alla entusiastiska teateramatörer i Norden under sitt paraply. NAR har ett sekretariat som för tillfället sköts av Finlands svenska ungdomsförbund, FSU.

NAR:s främsta uppgift är att fördela resebidrag åt amatörteatergrupper som besöker andra grupper i Norden eller Baltikum. Pengar får NAR från Nordisk Kulturfond i Köpenhamn.

I NAR:s verksamhet finns förutom gästpelsbidrag också amatörteaterfestivaler för barn och vuxna. I varje land finns ett nationellt center som utser såväl styrelseledamot i NAR som den grupp som får representera landet vid internationella evenemang.

För barn ordnas vartannat år en fem dagar lång festival. Senaste sommar ordnades den i Danmark, Slagelse, med H C Andersen som tema. Till festivalen hade inbjudits en barngrupp från de nordiska länderna, Lettland och Litauen. NAR:s barnteaterfestival är ett resultat av ett seminarium som ordnades för barnteaterledare år 1999. Nästa barnteaterfestival ordnas år 2007 i Vimmerby, med Astrid Lindgren som tema.

Sommarskola med workshops

För ungdomar i åldern 15-25 år ordnas årligen ”NUTU-sommarskola” - ett två veckor långt teaterläger med workshops. NUTU står för Nordiskt Ungdomsteater Utvalg. Till NUTU:s sommarskola inbjuds 10 deltagare från vart land, och

det har varit mycket populärt att delta. År 2006 ordnas sommarskolan i Finland, intresserade kan få närmare information från FSU.

För vuxna ordnas NEATA-amatörteaterfestival. NEATA står för North European Amateur Theatre Alliance. Det betyder att de nordiska länderna och Baltikum är med. NEATA-festivalen ordnades första gången i Trakai i Litauen år 1998.

Världsfestivalen en höjdpunkt

Den festival som står högst på rangskalan är världsorganisationen AITA/IATAs festival. IATA är en förkortning av det engelska International Amateur Theatre Association. AITA är den franska förkortningen. Organisationens officiella språk är franska, engelska och spanska.

Världsfestivalen har sedan år 1957 ordnats vart fjärde år i Monaco och är en höjdpunkt för amatörteaterfolket. Senaste sommar var det Monaco-festival med 24 uppträdande grupper. En liten kuriositet i det här sammanhanget är ”Red and white”-kvällen, där alla skall var klädda i färgerna rött och vitt, Monacos färger. Samtidigt med festivalen håller man världskongress som simultantolkas till engelska, franska och spanska.

Nedvärderande att vara amatör?

På världskongressen kom Schweiz med en proposition om att ordet ”amatör” skulle strykas från organisationens officiella namn. Deras åsikt var att ordet är nedvärderande. Schweiz fick vid omröstningen som följde, stöd av Norge och Sydamerika. Slutresultatet var att ordet amatör fortfarande står kvar. Ett intressant fenomen att detta lilla ord och dess tolkning är ett världsproblem!

Eftersom det vart fjärde år är festival i Monaco kan man säga att det också är världsfestival vart fjärde år på något annat håll i världen.

För två år sedan arrangerades en festival i Halifax i Canada och följande världsfestival hålls om två år i Sydkorea. Det är fritt fram för vilket medlemsland som helst att ansöka om att få arrangera festivalen. Om det finns flere aspiranter är det kongressen som avgör.

Mr **Sang-Yong Lee**, president för Korea Center of AITA/IATA, presenterade arrangemangen för festivalen i Sydkorea och förevisade fina bilder. Han fick en del frågor som alla besvarades med ett stort leende och en djup bugning och orden ”no problem”, vilket nog kändes som en liten kulturchock redan i detta läge.

Om någon är intresserad av att delta eller få närmare information kan man kontakta FSU.

Carola Selenius

teaterkonsult, FSU, tfn 09-75155140,
e-post: carola.selenius@fsu.fi”

FSU fortsätter sköta NAR-sekretariatet

Nordiskt Amatörteaterråd (NAR) sammanträdde nyligen i Ribe, Danmark. På mötet beslöts, att FSU fortsätter sköta NAR-sekretariatet tillsvidare. Finlands representant i NAR-styrelsen är Carita Väliälä, Carola Selenius är sekreterare. Nästa sommar arrangeras Nordisk Ungdomsteater Utvalgs (NUTU) sommarteaterskola i Finland. FSU fungerar som lokalarrangör för evenemanget som pågår under tiden 2-15.7.2006 på Finns i Esbo. Dit väntas ungdomar i åldern 16-25 år från alla nordiska länder.

Foto: Den bästa av mödrar.

Klaus Härös nya långfilm "Den bästa av mödrar" (2005) är bioaktuell just nu och samtidigt Finlands bidrag till Oscarutdelningen nästa år.

Film på finlandssvenska

Finlandssvenskt filmcentrum jobbar sedan 1989 med att på olika sätt lyfta fram den finlandssvenska filmen.

Finlandssvenskt filmcentrum är en fristående förening som arbetar för film på svenska i Finland. Föreningen har anställda i Helsingfors, Åbo och Vasa.

Jag träffar **Mikaela Westerlund** från Finlandssvenskt filmcentrum på Luckan i Helsingfors, samtidigt som "eftisfilmvisningar" pågår på Verandan.

För alla filmintresserade

- Filmcentrum fungerar som ett serviceorgan för alla filmintresserade, allt från enskilda filmentusiaster till föreningar eller skolor. Vi ordnar filmvisningar, kurser, evenemang osv., berättar Westerlund.

Filmcentrum är även aktivt inom kommunerna och stöder biografverksamheten på mindre orter runtom i Svenskfinland. Filmcentrum har varit med och grundat flera av biograferna och kan även själva arrangera specialvisningar och göra turnéer. Dessutom ger föreningen ut Filmjournalen, Finlands enda svenskspråkiga filmtidskrift.

Bred målgrupp

Filmcentrums målgrupp är bred. Man vill nå ut till både gamla och unga, för att inte glömma bort de allra minsta, Filmcentrum kämpar för att öka utbudet av svenskspråkiga filmer, speciellt för barn. Samtidigt är det viktigt att fungera som ett påtryckningsorgan gentemot filmbranschen och beslutsfattare, som ibland glömmar bort svenskspråkig textning av film etc.

Filmfest till våren

Filmcentrums följande stora projekt sätter igång våren 2006 i samarbete med Luckan. Projektet går under namnet FILMFEST och ordnas för andra gången. Den 1 april visas filmer av hobbyfilmare, studerande och proffs på Luckan och biografen Andorra. I år utlovas även ett pris för vinnaren.

Frida Westerback

AKTUELLT

Filmfest

Den 1 april 2006 blir det FILMFEST på Luckan och biograf Andorra. Filmfest är öppen för alla filmintresserade. Under Filmfest visas filmer gjorda av både hobbyfilmare, studerande och proffs. Dessutom erbjuder festivalen information om studiemöjligheter inom film och media. Programmet pågår från förmiddag till sena kvällen. Det är fritt fram att anmäla sin egen film till festivalen. Luckan tar emot anmälningarna. Mer info på: www.filmfest.fi

Min bästa minut

Lämpar sig för alla åldrar.

Min bästa minut är ett kortfilmsprojekt som arrangerades för första gången år 2005. Idén är att uppmuntra amatörer och proffs i alla åldrar att göra film. Närmare uppgifter om temat och deltagandet för år 2006 ger Finlandssvenskt filmcentrum.

Sjukhusclownerna

– en ljuspunkt för sjuka barn

Vardagen för barn på sjukhus kan ofta kännas långtråkig, tung och smärtsam. Sjukhusclownerna får barnen att för en stund glömma sin sjukdom och tillåter det befriande skrattet, det glada humöret och det tokroliga.

Bakgrunden till verksamheten är den sjukhusclownverksamhet som startades i New York 1986 av cirkusartisten **Michael Christensen**. Idag finns verksamhet runt om i USA men idén har också spridit sig till många andra länder. Skådespelerskan **Lilli Sukula-Lindblom** studerade som Fulbrightstipendiatar sjukhusclowneri i New York under hösten 2000.

Förutom barn i olika åldrar har syskon, föräldrar och framför allt personalen (år 2004 statistiskt sett 30.000 personer) givit uppmuntrande respons på verksamheten.

Arbetet utförs av professionella artister, som utbildats av Sjukhusclowner rf. Artisterna utbildas ständigt och får också möjlighet att bearbeta det svåra de varit med om på sjukhusen. På sommarens tre dagar långa seminarium går man igenom improvisation, nya sånger och tricks.

Dumma clown, smarta barn

Två ”clowndoktorer” gör ”läkarronder” under en hel dag på överenskomna avdelningar vid sjukhusen. De besöker patientrummen endast om barnen själva ger tillstånd till det. Deras metoder består av improvisation, allmänt skojande, sång, musik och trollkonster. Artisterna är mycket måna om att det i patientrummet alltid finns två dumma (clownerna) och en smart (barnet).

Clowndoktorerna besöker förutom poliklinikerna också ortopedtraumatologiska, hjärt-, njur- och transplantations-, hematologi-, intensiv-, neurologi-, barnkirurgiska och urologi-, pediatrika och infektionsavdelningarna.

Förening säkerställer verksamheten

För att säkerställa kontinuiteten för verksamheten grundades 2001 en registrerad förening, Sairaalaklovnit ry/ Sjukhusclowner rf. Som verksamhetsledare fungerar Lilli

Sukula-Lindblom. För närvarande har föreningen 13 artister och utbildar mera ”doktorer” vid behov.

Sjukhusclownverksamheten i Finland startade i januari 2002 i Helsingfors vid Hucs barn- och ungdomssjukhus, där clownerna verkar två dagar i veckan, 50 veckor i året. Från början av 2003 är föreningen verksam en dag i veckan på sjukhusens barnavdelningar i Tammerfors (Taus) och Åbo (Åucs).

Donatorer och sponsorer

Penningautomatföreningen RAY har varit verksamhetens huvudsponsor sedan 2002. Företagssponsorer år 2005 är Ariel Sensitive, Copterline, Sinebrychoff, SOK och Travelzon. Man har också fått bidrag från Svenska Kulturfonden och Odd Fellows barnfond samt privata donationer. Dessutom har Folkhälsan ordnat med skolnings- och mötesutrymmen. Kansallispalvelu Oy sponsorerar föreningen genom att sköta bokföringen och löneutbetalningen. HCI Productions har designat föreningens hemsidor.

Sjukhusclowner rf står för finansieringen, sjukhusen får alltså clowndoktorerna gratis. Sjukhusledningen och föreningen gör årligen avtal om verksamhet, tidtabeller och vilka avdelningarna som ska besökas. Kontrakt görs också med artisterna som är försäkrade, har tystnadsplikt och känner till sjukhusens hygienregler osv. Verksamheten är alltså trygg för alla som arbetar på avdelningarna.

Mer information:

Lilli Sukula-Lindblom, verksamhetsledare, tfn 0400-429911 (1.8.2005–31.7.2006 tf verksamhetsledare Tom Lindblom)
Västankvarnvägen 66, 10230 Ingå St. Tfn: 09-2213024,
e-post: sairaalaklovnit@kolumbus.fi. www.sairaalaklovnit.fi

Källa: Sjukhusclownernas informationsblad

Foto: Jukka Mykkänen

Artisterna är mycket måna om att det i patientrummet alltid finns två dumma (clownerna) och en smart (barnet).

Egentligen vet jag inte om jag kan kalla teater för min hobby, det har nog blivit något av en passion för mig.

Unik ungdomsteater i Järsö uf

Varje dag är det liv i luckan på ungdomslokalen Bergåsa i södra Kyrkslätt. Under vardagarna fylls huset av lekis- och eftisbarn och på kvällar och veckoslut är det dags för Järsö uf:s egna aktiviteter. På söndagseftermiddagarna samlas ungdomsteatergruppen, som leds av Crista Åberg.

- Järsö uf:s ungdomsteatergrupp föddes sommaren år 2000 ombord på föreningens segelbåt Crisse, berättar Crista. Idén bakom teatern var att samla in pengar till föreningens scoutkår för att köpa en större segelbåt. Det var **Mari Lindström, Mats Wikner, Marcus Åberg** och jag själv som satt inne i Crisses kajuta och bollade med olika idéer om hur vi kunde skaffa pengar till en ny segelbåt. Så föddes alltså idén om vår ungdomsteatergrupp.

Egna pjäser i egen regi

Järsö uf:s ungdomsteater är unik därför att det mesta görs av ungdomarna själva, utan större inblandning av vuxna.

Vi sätter i år upp vår sjätte pjäs. Ungdomsteatergruppen har tidigare spelat Aladdin, Barnen i Bergåsa, Tarzan, Familjen Pettersson och Friggesby Internat. I år blir det Hotell Miranda. Jag har skrivit alla manuskript själv, de tre senaste har varit helt egna, inklusive grundhistorien och jag har regisserat samtliga av dem, berättar Crista.

- Vår grupp har från början fungerat med bara ungdomar. Lite hjälp har vi fått av våra föräldrar, men det mesta har vi faktiskt gjort helt själv. Föräldrarna har kanske mest hjälpt till med att stå i buffén under pausen, men allt "teaterrelaterat" har vi fixat själv. FSU donerade då vi började vår verksamhet en låda med en massa olika sminkgrejor och de har också hjälpt med Teostoblanetter. Ekonomiskt stöd får vi fixa själv genom att söka projektbidrag och verksamhetsbidrag.

Ålderskillnader i grupp och publik

Gruppen består just nu av cirka 20 ungdomar i åldern 10 – 20 år. Många i gruppen har varit medan ändå sedan starten för fem år sedan.

På frågan om hur det känns att jobba med barn och unga i varierande ålder och vilka fördelar och nackdelar det medför kon staterar Crista att det inte är bara ålderskillnaden i gruppen som ibland gör det svårt, utan också ålderskillnaden i publiken. Det är väldigt krävande att göra en pjäs som passar både barn, unga och vuxna.

I början kändes det lite svårt att sätta upp en hel teaterpjäs, vi visste inte riktigt var vi skulle börja och hur vi skulle gå tillväga, men vi klarade oss nog riktigt bra. Jag brukar visserligen alltid säga att vi nog inte riktigt visste vad vi gav oss in på, då vi i Crisses kajuta en sommarkväll beslöt att starta en teatergrupp.

Men utvecklingen har varit stor, inte bara i det vi själva gör, utan också hos de skådespelare som har varit med från början. Att spela teater med barn och unga är jätteroligt. Vi har försökt ha medlemmar i teatergruppen som hör till kategorin äldre ungdomar, men det finns några undantag.

En "eldig själ"

Crista anser själv att hon inte vet om hon kan kallas för pionjär. Teaterverksamhet är i princip inte något nytt, den sortens verksamhet har det funnits i föreningen sedan 1910- och 20-talen i snart 100-åriga Järsö Ungdomsförening.

Fotografier: Christa Åberg, Anne Kalving

- Men att vi är bara ungdomar är väl lite annorlunda. En ”eldig själ” känner jag mig nog som ibland. Det är jätteroligt att syssla med teater, man lär sig hela tiden nya saker och man får se hur andra lär sig nya saker och utvecklas. Men ibland känns det väldigt tungt, mina tankar snurrar så gott som hela tiden kring teatern och jag har aldrig vågat räkna hur många frivilliga arbetstimmar vi har satt ner på att förverkliga våra drömmar och visioner.

Teatergruppen är en del av ungdomsföreningen, precis som all annan verksamhet föreningen har. Föreningen har alltså bara en gemensam styrelse. Crista gör också föreningens egen tidning Kuckoropet, är med i styrelsen och är ledare i föreningens scouter, Sjöscoutkåren Porkala. Det finns många andra i teatergruppen som också är med i föreningens styrelse och med i scouterna.

Spänd på publikreaktioner

- Det är väldigt pirrigt att skriva en helt egen pjäs. Jag är alltid väldigt spänd på hur publiken skall ta emot oss och vad de skall tycka. Just innan ridån ska gå upp, brukar jag alltid tänka: ”Tänk om ingen skrattar!”, men det har hittills gått riktigt bra! Och roligt har vi åtminstone alltid i teatergruppen!

Förutom på föreningslokalen Bergåsa har teatergruppen också uppträtt på några andra ställen. Med Barnen i Bergåsa uppträdde man i Pargas på en teaterfestival. Den realistiskt-humoristiska pjäsen Familjen Pettersson, som precis som namnet antyder handlade om vardagens vedermödor och glädjämnen i en fartfylld familj, visade man en snutt av på Kyrksläotts torg i samband med Konstens natt år 2004. Friggesby Internat, som hade premiär i våras - och där Cristas bror Marcus spelade föreståndarinnan Filippa von Kling, och gjorde succé med falsettröst, lösbröst, peruk och tajta triåker – uppförde man en del av på Kyrksläotts 675 årsjubileum i våras på Varuboden Arenan.

Potential för blivande proffs?

Hur ser framtiden ut för ungdomsteatergruppen? Med den här bakgrunden skulle det ju ligga nära till hands att någon siktade på teaterutbildning och en professionell karriär på scenen.

Jag vet inte om någon kommer att utbilda sig inom teaterkonsten. Jag tänker åtminstone inte göra det själv, jag har konstaterat att teatern funkar bra som en hobby, säger Crista. Men det finns nog några i gruppen som skulle vilja bli skådespelare, och det finns stort potential för det också! Visst hoppas man ju att ungdomarna ska bli inspirerade, och åtminstone har en hobby man inte glömmer i första hand.

Ny pjäs på gång

Teatergruppen vilar inte på lagrarna – repetitionerna av en ny pjäs är i full gång. Crista berättar att den heter Hotell Miranda och handlar om ett hotell som hotas av konkurs. I fokus står hotellets knasiga personal, som alla har sina brister och sina speciella egenskaper. Till hotellets personal hör bland annat en kökschef vars ego knappt ryms i köket, ett gift par som bara slåss, en spansk serviceman och en alkoholiserad kypare. Dessutom får man träffa hotellets gäster, som också är lite speciella, eller vad sägs om en hippie, en hårdrockare och till och med en kändis? Årets pjäs innehåller många musikstycken, vilket är nytt för i år. Premiär blir det i slutet av april och vi kommer att visa 4-5 föreställningar.

Hobby? Nej, en passion!

- Jag kan inte låta bli att lite berömma mina ”teaterbarn” lite. Vi har fått kämpa lite med de nya sångerna under höstens övningar, men på förra övningen klämde de till riktigt ordentligt när de sjöng. Jag blev så positivt överraskad att jag måste sätta mig ner! Det är inte alltid lätt att jobba med barnen och ungdomarna, ibland visar de sig inte alls på övningarna, ibland ids de inte göra något osv. Men denna höst har vi jobbat hårt och jag hoppas att allting ska bli bra.

- Det bästa med teatern är att se ungdomarna när de spelar pjäsen för en fullsatt sal. Stämningen är på topp och det känns bra, då man får se hur duktiga de är och vilka framsteg de har gjort. Egentligen vet jag inte om jag kan kalla teater för min hobby, det har nog blivit en passion för mig. Och fast det ibland känns som man vacklar under arbetsbördan, skulle jag inte kunna tänka mig mitt liv utan vår teater, avslutar Crista Åberg.

Sheila Liljeberg-Elgert

Dramapedagogik och autentiskt lärande

Dramaverksamheten kännetecknas av ett experimenterande, utprovande, ett sökande efter form. Det sker under tid, i rum, av människor som skapar sina berättelser. Men lusten och modet att skapa uppstår inte utan ett tillitsfullt klimat, konstaterar Ellinor Silius-Ahonen i sin artikel om dramapedagogikens kopplingar till lärandet:

I den här artikeln tar jag fasta på tre aspekter i det som kallas drama. Efter att kort ha karakteriserat dramapedagogik går jag in på det som två 60-åriga inspiratörer erbjuder för att entusiasmera och blåsa liv i pedagogiken. Drama och lärande med koppling till utbildning är den tredje aspekt som jag här lyfter upp.

Som fenomen har vi att göra med ett område mellan det konstnärliga och det pedagogiska. Mellanrummet är något som inkluderar bägge, där form och innehåll är varandras in- och utsida. Det reducerade tankesätten där drama ses som bara en aktiverande metodik bland andra, eller som enbart teater i skolan, eller som synonymt med skådespel, motverkas av synen på drama som samtidigt en verksamhetsform, ett bildningsfält och en teatergenre.

Metodiskt kännetecknas dramaverksamheten av ett experimenterande, utprovande, ett sökande efter form. Det sker under tid, i rum, av människor som skapar sina berättelser. Tiden behövs för att möjliggöra en process där man både upptäcker, upplever och erfar, uttrycker och gestaltar, i växelverkan med andra. Att lära sig genom att ägna sig åt den här typen av aktivitet bygger på en hållning där man alltid i viss mån beträder okänd mark och får insikter i efterhand.

Dialog mellan människa och material

Det säger sig självt att lusten och modet att skapa inte uppstår utan ett tillitsfullt

klimat. Den dialog mellan människa och material som kännetecknar konstnärliga processer över lag är central i dramaprocessen. De produkter som skapas leder ibland till teateruppspel inför publik men också till andra former av resultat, som handlingskapacitet och förståelse. Också i de fall när en publik är aktuell, handlar det om en fortgående process där en föreställning kan utgöra inledning till en diskussion eller en workshop.

Arbete med kropp och tanke, med känsla och vilja, med rolltagande och fiktion, stärker det subjektiva hos människan. Eftersom hon blir subjekt tillsammans med andra är det fråga om en social och kollektiv kreativitet. Lek och fantasi är drivfjädrar, inte bara för barn utan för skapande i alla åldrar. Det konstnärliga språket översätter med andra ord inte ett verbalt svar på ett spørsmål: det svarar på frågan. Fiktionen kondenserar verkligheten och kommer kanske därigenom den ännu närmare.

Vad lär oss Pippi Långstrump?

När Pippi i skolan förvånades över att lärarinnan ställde frågor som denna själv visste svaret på, kan man se det som en utmaning för såväl lärare som elever och studenter. De autentiska frågorna, där man inte vet svaret på förhand, är en av nycklarna till transformation i lärandet (se min avhandling 2005).

Ett medvetet arbete mot det mekaniska, det slentrianmässiga och stereotypa

i tanke och handling, kan öka inslaget av verkligt utforskande i klassrum och lärosalar. När de involverade låter sin förundran över smått och stort komma fram, utan rädsla för ”dumma frågor” kan man lättare närma sig en atmosfär av lärande. För pedagogen kunde äkta ödmjukhet motverka yrkessjukdomen, besserwisseriet.

Till en skapande yttre och inre miljö hör överraskningar. En steril omgivning med rutinmässig förutsägbarhet uppmuntrar inte ett ”sakletarskap” som Pippi inbjuder till. Men, som vi minns från böckerna, hade Pippi alltid ögonen på vid gavel för orättvisor. I en kreativ skolmiljö finns en etisk kod där läraransvaret aldrig läggs på undantag.

Vad lär oss Muminmamman?

Muminmamman synliggjorde det osynliga barnet, både genom att ge erkänsla till tidigare generationers kunnande (mormors medicin), och genom att öka på alla sätt Ninnis delaktighet och hon vågade ge henne utmaningar. Hon var inte heller rädd för att ge stöd i ett annat utsatt läge. Nej, ”Muminmamman sa med kraft: vi dricker hädanefter saft”. När mjölken redan var sur spillde hon inte tid på att påminna om allt hon gjort för att den skulle hållas ospilld och god i kannan. Att agera motkraft och våga stå för något i ett otryggt samhälle är idag en viktig uppgift för den vuxna.

Den pedagogiska aspekten i drama handlar om det här ansvaret och det

Med drama öppnar man för perspektivbyten också kroppsligt – rumsligt och integrerar olika uttrycksformer. Med kokkonst, handarbete och slöjd kombineras "huvud, hand och hjärta" osv. Med alla konstämnen berör man det personliga hos människan i eleven.

Det gäller att inte stirra sig blind på fel utan att ge erkänsla för de små stegen

ethos som motarbetar ”djungelns lag”. Den engelska dramapedagogen **Dorothy Heathcote** formulerar dramauppdraget så att det gäller att få barnen (eller ungdomarna, de vuxna och äldre) att känna sig kompetenta. Det gäller att inte dra mattan under och ständigt påminna dem om att de inte är tillräckligt bra. I det arbetet behövs både professionella konstnärer, lärare och dramapedagoger.

De förstnämnda möjliggör en annan kontexts ”icke straffbara zon”. Deras insats i skolvärlden handlar också om att erbjuda konstnärligt fullödiga upplevelser. Lärare känner sina elever och har den största förutsättningen för att bearbeta, förbereda, stöda i vardagen. En dramapedagog har i bästa fall integrerat paradoxen konst – pedagogik och förstår vilket fokus som gäller i vilken situation och med vilket syfte.

Känslan av att ”ingenting duger” är vanlig hos många elever. Muminmaman som lät Ninni vara ”räddaren i nöden”, trodde uppenbarligen på att människan växer med uppgiften och behöver ges ansvar.

Drama och lärande

I ”Det osynliga barnet” fanns äkta känslor av ilska och kärlek. I skolvärlden handlar det inte om familjelivets känslodjup men nog om engagemang, om pathos. **Mads Haugsted** uttrycker det så att det personliga inte ska uteslutas ur det fackliga. Den traditionella synen som varit företrädande i skolan där kunskap setts som neutral och läraren som en lika neutral förmedlare, motverkar i många fall läroprocesserna.

I drama arbetar man med förmågan att bibehålla fantasin som resurs och inspirerar till att improvisera. Verksamheten i skolan är särskilt betydelsefull för den når alla. Fritids- och hobbyverksamhet har också stor relevans. Då tänker jag inte enbart på dramaklubbar för barn

och unga utan på alla skapande möjligheter som folkbildningen erbjuder.

En skapande dimension

Betoningen av den skapande dimensionen i allt lärande har konsekvenser för synen på kunskap. Det transformativa står för omvandling, för att ett gränsöverskridande skett, i insikt och förståelse. För att komma därhän är fantasin, förnimmelsen, alternativa tankemönster och plötsliga kombinationer vägledare. När människan ser samband, får saker att falla på plats, är detta ett resultat av hennes egna handlingar. Det är en verksamhet som gör kunskapen personlig. Människan känner en mening därför att hon skapat betydelse av något. Också när den förändras och förvandlas på nytt, för kunskapsbilder aldrig är statiska, bibehåller hon kontakten med sina gryende aningar och tankespår.

Hoppets pedagogik

Andra tankeredskap än jämförelseverktyget aktualiseras. Men också jämförelsen har andra funktioner än den som enbart sorterar bort eller kategoriserar. För den enskilda är det betydelsefullt att få skapa, för samfundet är det nödvändigt att så sker. Hur kan man alltså uppnå en lustfylld pedagogisk kultur? **Paolo Freire** talar om hoppets pedagogik, det som är den pedagogiska dialogens funktion. Jag kommer med några förslag på vad det kunde innebära.

Det gäller att inte stirra sig blind på fel utan att ge erkänsla för de små stegen. Det gäller att uppmärksamma de faktiska uppgifterna (inte det man säger att man gör utan det man gör). Det gäller att inte satsa på det effektiva, det hämmar sig och är ineffektivt i längden. Det gäller att lyfta upp det till synes onödiga. Det gäller att visa tilltro till rationalitetens olika former, t.ex. till lekens transformativa (överskridande), det muntliga berättandets narra-

tiva logik och till konstens mythos. Det gäller att skapa en kultur där misstag är nödvändiga och lärande blir viktigt, inte bara kunskande.

Konstnärliga och praktiska ämnen

På organisatorisk nivå skulle det delvis handla om att återinföra eller stärka konst- och praktiska ämnens plats i läroplanen. Med skönlitteratur ger man nycklar för utvecklande av medkänsla och inlevelse. Med musik närmar man sig den musiska världen med allt från gemenskap till högre sfärer, med bildkonsten förmågan att träna blicken för att granska omvärlden och ge form och färg åt känslor, med dans och rörelse den rituella, ursprungliga form av mänskligt uttryck som också tränar förmågor likt koordination och balans, med retoriken erbjuder man redskap för att undersöka verkligheten och argumentera och ett topiskt tänkande för att värdera argument.

Med drama öppnar man för perspektivbyten också kroppsligt – rumsligt och integrerar olika uttrycksformer. Med kokkonst, handarbete och slöjd kombineras ”huvud, hand och hjärta” osv. Med alla konstämnen berör man det personliga hos människan i eleven.

Innehållsmässigt erbjuder varje läroämne en skapande dimension. Didaktiskt finns det böjda linjaler att tillgå (jfr. Aristoteles och ”den böjliga linjalen” som mäter situationskänsligt), verktyg att slipa och en hoppfull miljö att skapa. Uttrycket från **Mark Twain**: ”För en som har en hammare ser varje problem ut som en spik”, innehåller också sin motsats, ”För den som aldrig har sett en hammare verkar inget problem som en spik”. Utan tillgång till hammare blir spikarna osynliggjorda. Utan tillgång till det personliga saknas de element som gör kunskapen levande, autentisk och angelägen.

Ellinor Silius-Ahonen

Foto: Nico Backström

Konstkompaniet

Konstkompaniet är ett företag som ger möjlighet till personer i alla åldrar att utöka sin kreativitet och sitt konstsinne - och sätta det i verket. Konstkompaniet ordnar kurser för alla åldrar och har en öppen ateljé, dit vem som helst får komma och måla, rita eller i någon annan väg göra konst. På Konstkompaniet finns allt material och de verktyg som behövs. Konstkompaniet befinner sig i Kulturcentret G18 på Georgsgatan 18 i tredje våningen. Dit begav jag mig för att intervjua verksamhetsledare **Nina Pulkkis**.

Hur fick Konstkompaniet sin början?

Jag tänkte mig ett bildgalleri och en fri ateljé, och skickade ett förslag till kulturcentret, där den blev omtyckt. Vi fick en plats i sista sekunden i G18-huset som just hade blivit renoverat. Så började det.

Vad håller ni på med för projekt för tillfället?

Vårt största projekt för tillfället är Konst I Kubik som ger högstadiel elever möjlighet att göra konst. Dessutom är ju hela Konstkompaniet ett projekt i sig!

Vad för slags konst inriktar ni er på?

Vi har nästan allt som man kan önska i bildkonstväg. Oljemålning, akryl, metallgrafik, skulptur... bara det finns intresse för någonting! Oljemålningen är populärast.

Vilken är målgruppen?

Vi har inte egentligen någon målgrupp, utan alla från 2 till 100 år är välkomna att måla hos oss!

Vem jobbar här?

Det är jag och **Fanny** som jobbar här mest, vi äger företaget, och för olika kurser tar vi in andra bra konstlärare, som **Sari Bremer** för metallgrafik m.fl.

Finns det möjlighet till något samarbete med någon annan ungdomsorganisation?

Vi samarbetar gärna. Om du till exempel vill grunda en konstklubb eller något i den stilen, kan du ha det här!

Är Konstkompaniet ett projekt som slutar eller är det bestående? Bestående, så länge vi inte går i konkurs!

Vem finansierar Konstkompaniet?

Det är ju ett privatföretag, men vi får lite bidrag, och stöd från staden och olika kulturprojekt.

Är det lönsamt?

Nej, det skulle jag inte säga. Inte blir man miljonär på det här, men vi gör det för att vi tycker om det!

Är verksamheten unik, eller finns det någon annan liknade verksamhet?

Vi är nog ganska unika, iallafall finns det inte något annat privatföretag som erbjuder fri ateljé!

Vad har folk för nytta av Konstkompaniet?

Man får komma och slappna av från vardagens stress och vara kreativ och social. Ibland finns det folk som kommer hit och prata mer än att måla!

Vad har ni för samarbete på gång för tillfället?

Vi samarbetar med staden, med kulturcentrumet, med Cygnaeus lågstadium, med ett daghem har vi samarbetat, med en pensionärsförening, och med Practicum som har sina konstkurser här.

Daniel Dunderfelt

Skribenten är praoelev vid De Ungas Akademi (DUA) 14-25.11.2005

26.2 Ansökningstid för bidrag

Ansökningstiden för bidrag från Svenska Folkskolans Vänner har förändrats och utgår för alla sökande grupper i medlet av februari 2006. Studiecetralen informerar om hur man söker bidrag 1.2. kl 13 i SFV-salen. Är du intresserad: kontakta **Chrisse Lång**, e-post: christina.lang@ssc.fi.

16.2 EGON

Egon är en gruppverksamhet för människor med liknande erfarenhet som vill träffas för att utbyta erfarenheter och lyssna till vad andra har upplevt. Studiecetralen arrangerar i samarbete med Folkhälsan i Nyland och Svenska Pensionärsförbundet en igångsättarkurs 16.2 i SFV-salen, Nylandsg 17 D, Helsingfors. Närmare upplysningar ger **Chrisse Lång**, tfn 09-612 907 11 (ti-to), e-post: christina.lang@ssc.fi

Hur en teaterföreställning blir till

Berit Lundell, själv skådespelare och regissör har skrivit en lättläst bok om hur en teaterföreställning blir till. Hon skriver utgående från sina egna erfarenheter. I boken får man följa med hela processen att sätta upp en barnpjäs. Språket är enkelt och i separata rutor förklaras speciella ord som förekommer i teatervärlden. T.ex. repliker är de ord och meningar skådespelarna säger och rekvisitör den person som sköter om alla saker som behövs under föreställningen. Man får också titta in i snickeriet och får veta vad scenografen, musikern och ljus teknikern sysslar med. Boken TEATER, TEATER är utgiven på Lärums-förlaget.

31.12 Europeisk amatörteaterträff i Frankrike

Golmus från Frankrike är en amatörteatergrupp som består av ca 30 personer i åldern 17-58 år. Golmus har arrangerat de europeiska amatörteaterträffarna åren 2000 och 2003. Gruppens samarbetspartners kommer från Tyskland, Danmark, Spanien, Ungern, Italien och Polen. Golmus arrangerar en amatörteaterträff i juli 2006 och söker nu efter samarbetsgrupper. Inbjudna grupper ersätts med 70% för resekostnaderna samt fri kost och logi. Kontakta **Carola Selenius** på FSU för mera information. Anmälan senast 31.12.2005.

Uf-teaterns eldsjäl i bokform nästa år

Finlands svenska ungdomsförbund fyller 100 år 2006. Sedan den första finlandssvenska ungdomsföreningen grundades i Malax 1888 har drygt 500 ungdomsföreningar startats i Svenskfinland, och 280 föreningar är fortfarande verksamma. Det är en brokig och mångsidig aktivitet som ungdomsföreningarna har upprätthållit. Verksamhetsformerna handlar inte bara om möten, samkväm och folkbildningsverksamhet utan minst lika mycket om sång och musik, teater, folkdans, idrott, hembygdsarbete och studiecirkel. Flere hundra föreningshus har varit viktiga redskap i verksamheten och samtidigt en värdefull tillgång för andra lokala arrangemang.

Redan de äldsta föreningarna hade teater på sitt program. Och när FSU grundades i november 1906, fanns strax anordnandet av en pristävling i syfte att få fram nya teaterpjäser på den nyvalda styrelsens föredragningslista. När ett kansli året därpå inrättades, hörde pjäsförmedling till de första arbetsuppgifterna. Allt fortfarande satsar man på uf-teatern, bl.a. genom pjäsförmedling, tävlingar och kursverksamhet.

Det är säkert många tusental ungdomar – och en hel hop äldre också – som har engagerat sig i uf-teatern. Att spela teater har varit en fängslande fritidssyssla, och det konstnärliga utfallet har oftast varit av hög klass. Inför jubileumsåret vill FSU (i samverkan med veteran- och stödorganisationen Ungdomsföreningsrörelsens Stöd) lyfta fram ett antal personer som betytt mycket för uf-teatern, främst som skådespelare, men också som regissörer eller ansvariga för de många funktioner, som måste skötas innan ridån kan gå upp. Det är dessa uf-teaterns eldsjäl som skall presenteras i boken ELDSJÄLAR.

Anders G. Lindqvist
Carola Selenius